

SOLI A JEJICH VYUŽITÍ

Soli bezkyslíkatých kyselin

Soli kyslíkatých kyselin

Hydrosoli

Hydráty solí

POUŽITÍ SOLÍ

- ▶ Zemědělství – dusičnany, draselné soli, fosforečnany.
- ▶ Stavebnictví, sochařství – vápenaté soli.
- ▶ Výroba keramiky a porcelánu.
- ▶ Výroba pracích a čistících prostředků.
- ▶ Potravinářský průmysl.
- ▶ Výroba chemických látek.

SOLI BEZKYSLÍKATÝCH KYSELIN

- ▶ Halogenidy – dvouprvkové sloučeniny halogenu s kovem. (viz. prezentace Halogenidy z 8. třídy.)
- ▶ Sulfidy - dvouprvkové sloučeniny síry s kovovým prvkem. Atom síry má ve sloučenině vždy oxidační číslo –II. Název i vzorec se tvoří stejným způsobem jako u oxidů.

Příklad:

oxid draselný K_2O

sulfid draselný K_2S

oxid měďnatý CuO

sulfid měďnatý CuS

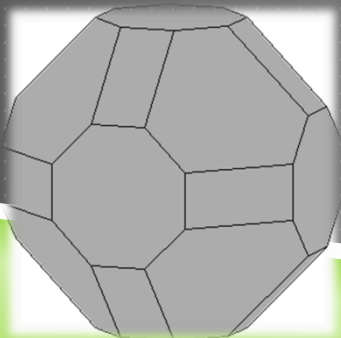
VÝZNAMNÉ SULFIDY

- ▶ Výskyt v přírodě – nerosty - důležité rudy olova, zinku, antimonu a mědi.
- ▶ Vznikají z horkých roztoků nebo tuhnutím magmatu.

- ▶ **Galenit, leštěnc olovnatý - Sulfid olovnatý PbS**

Barva: stříbrně šedá, **tvrdost:** 3, **soustava:** krychlová (po úderu se rozpadá na malé krychličky podle štěpných ploch)

Využití: hlavní ruda olova (slitiny, potrubí, ochrana proti radioakt.záření).

galenit
soustava krychlová

galenit

VÝZNAMNÉ SULFIDY

- ▶ **Sfalerit, leštěnc zinečnatý - Sulfid zinečnatý ZnS**

Barva: šedočerná + zlaté tečky, tvrdost: 3, soustava: krychlová.

Využití: je hlavní zinkovou rudou (výroba plechu, pozinkování, elektrovod).

- ▶ **Pyrit, kočičí zlato - Disulfid železa FeS_2**

Barva: mosazná žlut', tvrdost: 6, soustava: krychlová.

- ▶ Využití: surovina síry, výroba H_2SO_4 .

VÝZNAMNÉ SULFIDY

- ▶ **Chalkopyrit** - Disulfid železnato–měďnatý CuFeS_2

Barva: žlutá, tvrdost: 4, soustava: čtverečná

Využití: hlavní zdroj mědi.

- ▶ **Antimonit** - sulfid antimonitý Sb_2S_3

Barva: šedočerná, tvrdost 2, soustava kosočtverečná.

Využití. ruda antimonu – zápalky, pyrotechnika, keramika.

chalkopyrit

antimonit

SOLI KYSLÍKATÝCH KYSELIN

- ▶ Sírany
- ▶ Dusičnany
- ▶ Uhličitany
- ▶ Fosforečnany
- ▶ Křemičitany

sádrovec
skalice modrá

vápenec

- ▶ Hydrogensoli
- ▶ Hydráty solí

hydrhenuhličitan vápenatý

SÍRANY

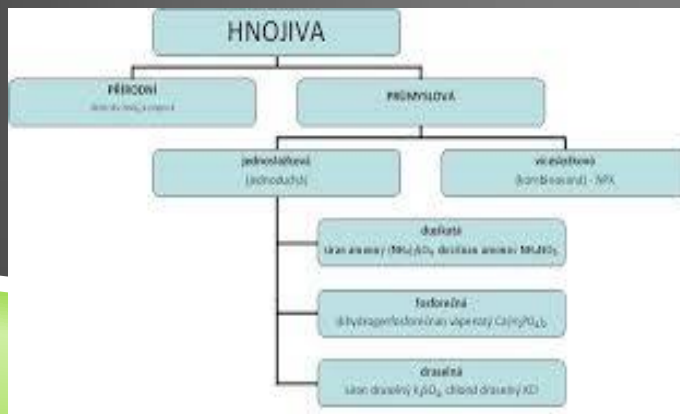
- ▶ **Síran vápenatý** - nerost anhydrid (CaSO_4) a sádrovec ($\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$) - výroba sádry ($\text{CaSO}_4 \cdot 1/2\text{H}_2\text{O}$) pro **stavebnictví, sochařství a štukatérství**
- ▶ **Síran měďnatý** - skalice modrá – pentahydrát ($\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$) – **poměďování**, k impregnaci dřeva proti hnilobě a k **postřikům** rostlin proti houbám a jiným škůdcům.
- ▶ **Síran sodný** - výroba skla a pracích prostředků.

DUSIČNANY

- ▶ **Dusičnan sodný** - NaNO_3 (ledek sodný, chilský ledek, na pobřeží Chile) – výroba průmyslových hnojiv, průmyslové hnojivo.
- ▶ **Dusičnan draselný** - KNO_3 (ledek draselný, sanytr), výbušniny, střelný prach, dýmavnice, hnojivo.
- ▶ **Dusičnan amonný** - NH_4NO_3 (ledek amonný) – hnojivo.
- ▶ **Dusičnan stříbrný** - AgNO_3 (lápís) - kožní lékařství, výroba fotografických filmů a papírů.

UHLIČITANY

- ▶ **Uhlíčan vápenatý** - CaCO_3 – v přírodě minerál vápenec (kalcit) a aragonit.

Použití:

- ▶ výroba páleného vápna,
- ▶ stavební a sochařský kámen,
- ▶ ozdobný kámen k obkladům budov (leštěný - mramor),
- ▶ přísada při výrobě železa a cementu,
- ▶ vápenaté průmyslové hnojivo.

UHLIČITANY

- ▶ **Uhličitan sodný** - Na_2CO_3 (soda) - výroba skla, mýdla, prací prostředky, změkčování vody.
- ▶ **Uhličitan draselný** - K_2CO_3 (potaš) - výroba skla, mazlavých mýdel
- ▶ **Hydrogenuhličitan sodný** - NaHCO_3 („uživací soda“) – součást prášků do pečiva, šumivých prášků pro přípravu nápojů.

FOSFOREČNANY (FOSFÁTY)

- ▶ **Fosforečnan amonný** ($(\text{NH}_4)_3\text{PO}_4$) bílá krystalická látka, rozpustná ve vodě, běžně krystalizuje jako trihydrát. Významné hnojivo (obsahuje fosfor a dusík). Součást vícesložkových hnojiv.
- ▶ **Fosforečnan vápenatý** $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$ součást nerostů fosforitu a apatitu. Lze ho také nalézt v kostech obratlovců. Fosforečná průmyslová hnojiva (např. Superfosfátu), výroba fosforu, přídatná látka (*aditivum*) do potravin (označení E 341).
- ▶ **Fosforečnan sodný** Na_3PO_4 bílá, krystalická látka, rozpustná ve vodě. Přídatná látka s označením E399 (společně s hydrogenfosforečnanem sodným a dihydrogenfosforečnanem sodným).

KŘEMIČITANY (SILIKÁTY)

- ▶ **Křemičitanové horniny** (různé druhy hlín, jíly, některé břidlice) – přírodní zdroje pro výrobu silikátových materiálů. Patří sem **keramika, sklo, maltoviny**.

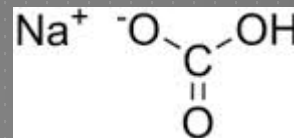
- ▶ **Křemičitan sodný** Na_2SiO_3 bílá (někdy našedlá), krystalická látka. Dříve se používal na nakládání vajec; vejce se nakládala do viskózního roztoku křemičitanu sodného, zvaného vodní sklo. Ochrana materiálů – kovy, papír.

HYDROGENSOLI

- ▶ Soli vícesytných kyselin - obsahují v molekule jeden nebo i více atomů vodíku.
- ▶ Název se tvoří zařazením slova **hydrogen-** před podstatné jméno názvu soli.
- ▶ Počet atomů vodíku vázaných v aniontu hydrogensoli označujeme číslovkou: mono (pro 1 – zpravidla se neuvádí), di (2), tri (3) ...
- ▶ Např.: $\text{NaH}_2\text{P}^{\text{V}}\text{O}_4$ **dihydrogenfosforečnan sodný**,

hydrogenuhličitan sodný

HYDRÁTY SOLÍ

- ▶ Některé soli vytvářejí krystaly, ve kterých jsou vázány molekuly vody - **hydráty**.
- ▶ Počet molekul vody v hydrátu se v názvu vyznačuje číslovkou.
- ▶ Např.: **pentahydrát** síranu měďnatého $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ – skalice modrá, **heptahydrát** síranu železnatého $\text{FeSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$ – skalice zelená.

příklady předpon

1 – mono	6 - hexa
2 – di	7 - hepta
3 – tri	8 - okta
4 – tetra	9 - nona
5 – penta	10 - deka

ODKAZY

- ▶ Vlastní poznámky
- ▶ https://www.google.cz/search?hl=cs&site=img&hp&tbm=isch&source=hp&biw=1366&bih=657&q=vyu%C5%BEit%C3%AD+sol%C3%AD&og=vyu%C5%BEit%C3%AD+sol%C3%AD&gs_l=img.12..0i24.2954.13249.0.17409.14.6.0.8.0.0.288.1108.0j2j3.5.0....0...1ac.1.53.img..11.3.725.YWcdEyoKpjs#imgdii=_
- ▶ https://www.google.cz/search?hl=cs&site=img&hp&tbm=isch&source=hp&biw=1366&bih=657&q=vyu%C5%BEit%C3%AD+sol%C3%AD&og=vyu%C5%BEit%C3%AD+sol%C3%AD&gs_l=img.12..0i24.2954.13249.0.17409.14.6.0.8.0.0.288.1108.0j2j3.5.0....0...1ac.1.53.img..11.3.725.YWcdEyoKpjs#hl=cs&tbm=isch&q=stavebnictv%C3%AD&imgdii=_
- ▶ https://www.google.cz/search?hl=cs&site=img&hp&tbm=isch&source=hp&biw=1366&bih=657&q=keramika&og=keramika&gs_l=img.12..0i10.2763.9668.0.13847.8.6.0.0.0.0.515.1377.0j2j2j5-1.5.0....0...1ac.1.53.img..3.5.1367.fzwlRyju2c
- ▶ https://www.google.cz/search?hl=cs&site=img&hp&tbm=isch&source=hp&biw=1366&bih=657&q=keramika&og=keramika&gs_l=img.12..0i10.2763.9668.0.13847.8.6.0.0.0.0.515.1377.0j2j2j5-1.5.0....0...1ac.1.53.img..3.5.1367.fzwlRyju2c#hl=cs&tbm=isch&q=prac%C3%AD+pr%C3%A1%C5%A1ky
- ▶ https://www.google.cz/search?hl=cs&bih=657&biw=1366&tbm=isch&sa=1&q=s%C3%A1drovec&og=s%C3%A1drovec&gs_l=img.12..0j0i24i3.10481.13430.0.17521.8.7.0.1.1.0.337.806.2-2j1.3.0....0...1c.1.53.img..4.4.818.ZVhEcxtxZzl&bav=on.2.or_r_qf.&dpr=1&bvm=pv.xjs.s.cs.QXUq6tlj_so.O&ech=1&psi=OMMRVL7vAsKyPjy2gNAI.1410450237987.5&ei=PMMRVL_CNsGtPMmZgZAF&emsg=NCSR&noj=1#imgdii=_
- ▶ https://www.google.cz/search?hl=cs&bih=657&biw=1366&tbm=isch&sa=1&q=skalice+modr%C3%A1&og=skalice+modr%C3%A1&gs_l=img.12..0j0i24i9.77852.87274.0.91863.13.9.0.4.4.0.230.1593.0j4j4.8.0....0...1c.1.53.img..1.12.1642.akBazmmPzWM&bav=on.2.or_r_qf.&dpr=1&bvm=pv.xjs.s.cs.QXUq6tlj_so.O&ech=1&psi=2sMRVJWGN4iPOOi-glgP.1410450404500.5&ei=48MRVMWdEMK1O8u-gMgN&emsg=NCSR&noj=1
- ▶ https://www.google.cz/search?hl=cs&bih=657&biw=1366&noj=1&tbm=isch&sa=1&q=hydrogenuhl%C4%8Ditan+v%C3%A1penat%C3%BD&og=hydrogenuhl%C4%8Ditan+v%C3%A1penat%C3%BD&gs_l=img.12..0i24i3.189252.216383.0.219676.26.26.0.0.0.0.226.226.2-1.1.0....0...1c.1.53.img..25.1.224.1-bGvapGYto
- ▶ https://www.google.cz/search?hl=cs&bih=657&biw=1366&noj=1&tbm=isch&sa=1&q=sklo&og=sklo&gs_l=img.12..0i10.364434.366898.0.370547.4.4.0.0.0.0.255.47.8.2-2.2.0....0...1c.1.53.img..2.2.471.o0WR93gMrXM
- ▶ https://www.google.cz/search?hl=cs&site=img&hp&tbm=isch&source=hp&biw=1366&bih=657&q=v%C3%A1penec&og=v%C3%A1penec&gs_l=img.12..0i2j0i24i8.4310.6753.0.9277.7.5.0.2.2.0.252.979.0j3j2.5.0....0...1ac.1.53.img..0.7.996.PP22UW3yHxg#hl=cs&tbm=isch&q=v%C3%A1penec+zpracov%C3%A1n%C3%AD&imgdii=_
- ▶ https://www.google.cz/search?q=hydrogenuhl%C4%8Ditan+sodn%C3%BD&biw=1366&bih=657&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=4x0TVL-ZMcnfOoXugPgP&ved=0CAYQ_AUoAQ#imgdii=_